

Preguntes i respostes sobre l'aigua

S embla com si un fat advers hagués condemnat aquesta pàgina a la ingrata tasca d'inventariar desgràcies col·lectives. Si en el número anterior vam haver de parlar dels incendis forestals de l'estiu, ara no ens podem estar de referir-nos a les tempestes de tardor que han caigut sobre l'Alt i el Baix Empordà amb una llarga seqüela de situacions conflictives: rius desfermats, rieres desbordades, barris inundats, carrers enfangats, cases negades, carreteres tallades, ponts destruïts, infraestructures malmeses, habitatges desfets, establiments destrossats, accessos impracticables, pobles incomunicats, milers de ciutadans damnificats, milions de pessetes en pèrdues de tot ordre.

«Germana aigua –es preguntava fa anys Carles Rahola–: què t'han fet els homes? Quin és el motiu de la teva venjança, quan davalles impetuosa per les torrenceres gonflades i vas a destruir les pobres cases dels camps nodrint-los maternalment, per què de sobte ajuntes les teves forces i et redreces irada sobre les muntanyes i caus violenta sobre les planes? Per què?»

Aquestes preguntes carregades d'impotència tenen una primera resposta elemental: aquest és un país propici als aiguats, perquè té ciutats edificades arran de rius, viles travessades per rieres i planes dessecades que foren estanys, aiguamolls i terres pantanoses. Al llarg dels segles l'hem anat fent tal com és, i la seva mateixa configuració el converteix en una zona de risc permanent. Això ja no ens hauria de sorprendre si tinguéssim un mínim coneixement de la història, o tan sols un xic de memòria i d'experiència. En la mesura en què ho oblidem, posem de manifest la nostra irresponsabilitat.

Hi ha, però, una segona resposta, més compromesa: tot i tenir el país perillós que tenim, ens hem acostumat a viure-hi en un estat generalitzat d'imprevisió. Tenim un règim hidrològic sense ordenació, amb rius sense dragar i rieres carregades de brutícia. Construïm infraestructures viàries sense tenir en compte la circulació natural de l'aigua. Els sistemes urbans de clavegueres són insuficients. Hi ha dotzenes de torrents pendents de ser desviats i moltes preses de contenció o de laminació que no s'acaben de construir. Les administracions i les forces que han de prevenir les catàstrofes i les que han de fer-hi front estan descoordinades, amb plans d'emergència i de protecció civil més teòrics que pràctics. Les mesures d'alerta acostumen a ser mínimes i els avisos de perill arriben sempre tard. Gràcies a aquesta conjunció de déficits i de despropòsits, les desgràcies resulten molt menys evitables i, sobretot, es produeixen amb resultats i conseqüències més greus. Ja no ens trobem, doncs, només davant de la naturalesa cega, sinó també enmig de la pròpia ceguesa col·lectiva.

La necessària reparació dels danys dels aiguats és més complexa que en el cas dels incendis, perquè les malvestats de l'aigua són més diversificades que les del foc: afecten directament carreteres, ponts, cases, indústries, comerços i tota mena de mitjans de vida. L'ajut que es reclama i que cal esperar de les institucions ha tingut ja, com en els dies dels focs, el pròleg de l'ajut dels veïns, l'actuació dels voluntaris que en aquestes situacions apareixen arreu per donar una mà als desvalguts. Rahola deia a la germana aigua que la maleiria si no fos perquè, davant del seu perill, els homes saben ajuntar-se i ajudar-se, en una reacció espontània contra la fatalitat. Ara, un cop més, hem vist proliferar esforços personals i gestos solidaris que ens han fet mantenir l'esperança enmig de la tragèdia. L'esperança en un poble que vol redreçar-se i que mereix ser ajudat en el seu esforç.